

Pivotal Process

פרשת וישלח תש"פ

GENESIS

PARASHAS VAYISHLACH

33 / 5-17

⁵ He raised his eyes and saw the women and children, and he asked, "Who are these to you?" He answered, "The children whom God has graciously given your servant."

⁶ Then the handmaids came forward — they and their children — and they bowed down.

⁷ Leah, too, came forward with her children and they bowed down; and afterwards, Joseph and Rachel came forward and bowed down.

⁸ And he asked, "What did you intend by that whole camp that I met?"

He answered, "To gain favor in my lord's eyes."

⁹ Esau said, "I have plenty. My brother, let what you have remain yours."

¹⁰ But Jacob said, "No, I beg of you! If I have now found favor in your eyes, then accept my tribute from me, inasmuch as I have seen your face, which is like seeing the face of a Divine being, and you were appeased by me. ¹¹ Please accept my gift which was brought to you, inasmuch as God has been gracious to me and inasmuch as I have everything." He urged him, and he accepted.

¹² And he said, "Travel on and let us go — I will proceed alongside you."

¹³ But he said to him, "My lord knows that the children are tender, and the nursing flocks and cattle are upon me; if they will be driven hard for a single day, then all the flocks will die. ¹⁴ Let my lord go ahead of his servant; I will make my way at my slow pace according to the gait of the drove before me and the gait of the children, until I come to my lord at Seir."

¹⁵ Then Esau said, "Let me assign to you some of the people who are with me."

And he said, "To what purpose? Let me just have favor in my lord's eyes!"

¹⁶ So Esau started back that day on his way toward Seir. ¹⁷ But Jacob journeyed to Succoth

3 I heard from my brother, the Gaon, that there cannot be only 613 mitzvos... Rather, every single statement from Hashem is its own mitzvah... Each lesson, each element of behavior, big and small is directed by Torah... (Ma'alos Hatorah by the brother of the Vilna Gaon)

The Vilna Gaon is teaching us that every sentence and instruction in the Torah is a mitzvah — a lesson and something for us to aspire to and follow. Let us use the above pasuk as an example. Eisav tries to convince Yaakov to allow him to tag along, but Yaakov begs off, and they part ways one last time. This should not be seen as an isolated incident. As the Ramban writes on the above pasuk, rabbis of previous generations learned from here to avoid the descendants of Eisav. Even when they would like to accompany us or partner with us, it is often for their own purposes. Indeed, the Ramban applies this concept to Rav Yanai's practice of only traveling to his duties with the government alone — without a local to accompany him. Once, a Roman accompanied him and ended up forcing him to sell his horse (Bereishis Rabbah 78:15).

קלז שיחות וישלח קובץ 5

הביאור הוא, כבר בארנו בריש הפרשה (לב: ה) מלחמת יעקב ועשו היתה מלחמה של "אם אתם מובדלים מהם אתם שלי", רצה עשו להתלוות עם יעקב, כוונתו היתה שע"י זה לא יתקיים אצל יעקב "אם אתם מובדלים מהם אתם שלי", כיון שהולכים יחד בהכרח יוצר קשר ביניהם וינצח במלחמה זו, ויעקב לא הסכים להתלוות עמו משום שידע כי עיקר המלחמה עם עשו הוא להיות מובדל ממנו בתכלית ההבדלה. עשו לא ויתר על זה וביקש ממנו "אציגה נא עמך מן העם" שע"י זה עדיין יוכל עדיין ליצור מקצת קשר עמו וינצח במלחמה, אולם יעקב עמד על משמרתו ומיאן גם לזה עד שנתאיאש עשו והלך לדרכו ואז הלך יעקב לבטח. (קובץ שיחות ח"ו ויצא)

12-13. In their new found brotherly love, Esau insisted on escorting Jacob, and offered to slow down as much as necessary to keep pace with the slow-moving flocks and family (Rashi). Jacob, however, wanted to end the reunion as

quickly as possible; whether or not Esau's kisses were sincere [see above, v. 5], the momentary friendship could not be expected to last indefinitely. Obviously, however, Jacob had to cloak his rejection of Esau's offer in very diplomatic terms. He protested that he could not allow Esau to inconvenience himself to such an extent, because the children are tender — the oldest, Reuben, was only a little more than twelve years old at the time (Ibn Ezra). Furthermore, the flocks will die (Rashi) from fatigue if they are not permitted to go much more slowly than Esau and his troops would normally travel.

Jacob's primary concern was for his young children, but delicacy did not permit him to speak of their possible death, because, as the Sages put it, "a covenant is made with the lips" (Moed Kattan 18a), meaning that even an unintentional implication, much less an explicit statement, may allude to future unpleasant events. Such unintended prognostications often become fulfilled as if they were prophecy.

14. שעיירה — At Seir, Jacob had no intention of going as far as Seir — indeed, he did not go there — he merely wanted Esau to think he would, so that, in case Esau planned to attack him later, he would be waiting for an encounter that would never take place. [It is axiomatic, however, that Jacob, who was the very epitome of truth, would never utter a blatant falsehood. If so, he must have intended to go to Seir at some point.] The Sages explain that Jacob was alluding to the End of Days, when, as Obadiah (Obadiah 1:21) prophesied, Jacob's descendants will come to Mount Seir to render judgment against Esau's descendants (Rashi).

78 / RAV WOLBE ON CHUMASH 2

If we were to give a title to this week's parashah, we might call it, "The Guide to Galus." The Ramban (33:15) writes that Chazal knew, through oral transmission, that Vayishlach is the parashah of galus. Every time R' Yannai would travel to Rome to petition the government concerning communal matters, he would first study this parashah, for the Torah's description of Yaakov's interaction with Eisav gives us numerous guidelines as to how to relate to the non-Jews.

Rashi explains that Yaakov prepared for his encounter with Eisav in three ways: He attempted to appease Eisav by sending a generous gift, he prepared for war, and he offered a prayer to Hashem, as one must do along with any hishtadlus. Throughout the generations, Klal Yisrael has used monetary appeasement as a means of warding off harsh decrees and combating the negative intentions of our enemies.

Yaakov demonstrated even greater subservience when he finally

met Eisav. Eisav ran toward Yaakov and hugged and kissed him. The Sforno tells us exactly what caused Eisav's change of heart: "His feelings changed instantly when he perceived Yaakov's submission. Had the rabble-rousers who lived in the times of the Second Beis HaMikdash acted in a similar fashion, the Beis HaMikdash would not have been destroyed!"

וַיֹּאמֶר נַפְעָה וְנִלְכָּה וְאֵלֵכֶּה לְנִגְדְךָ (לג יב).
 הנה מובא בספר תורת אמת על פסוק (לב יב) הצילני נא מיד אחי מיד עשו, כי ישראל צריכים ב' מיני רחמים נגד עשו וזרעו. א. שאם יגרמו החטאים שיפלו בידו, וביד זרעו, שלא ירעו ולא ישחיתו אותם בגזירתם חלילה, וגם שלא יקרבו אותם יותר מדאי, כי על ידי התקרבותם, יבואו ח"ו להתחבר עמהם, וילמדו ממעשיהם הרעים, וזה התפלל הצילני נא מיד אחי, ומיד עשו, בב' בחינות הנ"ל.

והנה כאן כשראה עשו שלא יכול לעשות לו רעה בפועל, נתן לו השר שלו עצה, שיתקרב את עצמו עמו ביותר, כדי שעל ידי זה ילמוד ממעשיו הרעים. וזה שאמר לו נסעה ונלכה ואלכה לנגדך, שיהיה אהבה ואחוה בינינו, ויעקב הרגיש זאת, ותיכף הדחה אותו בקש ואמר לו (לג יג) אדוני יודע כי הילדים רכים וגו'.

והנה ידוע (והר ח"ג קפז) שיעקב אבינו שהיה בריח התיכון שמבריה מן הקצה אל הקצה, שבכל עניניו ודיבוריו היה מדבר עם השי"ת. וכן כאן באמת אמר דיבורים הללו להשי"ת, אדני יודע, רומז

לאדון עולם, שהוא היודע מעצת היצר הצורר, שיש תמיד לישראל צער מאתו, כי הילדים רכים, מרמו על הצדיקים יסוד עולם, שהם רכים בטבע, ואין להם כח לסבול יסורי גלות, וגם כללות ישראל, שהם מכונים בשם בקר וצאן, גם כן הם באמת צדיקים, כי כל מגמתם הוא לגדל בניהם לתורה, ולמעשים טובים.

וזה מרמו רש"י הקדוש, על תיבת עלות, מגדלות עולליהן, וכל כוונתם הוא לקשר אותם בהשי"ת. וזה "עלי" "על ירד", ואם חלילה ודפקום יום אחד בגזירות רעות, ומתו כל הצאן חלילה, ודפקום יום אחד בגזירות רעות, ומתו כל הצאן חלילה.

"ב-ד". ויש לדקדק על אמרו "נסעה ונלכה" וכפל אומרו "ואלכה לנגדך". ויש לפרש, כי הנהגה הנהגת הגלות יש מלך שקורא לשלום ישראל ועל ידי זה נגרם כפירת הדת וגם כל התקרבותם רק לרעמינו כידוע, ויש מלך שמכניד עולו ככובד ויד חזקה. ושמעתי בשם הגאון ר' עקיבא איגר ז"ל שפי' צוה מה

שאמרו (ברכות ל'): "אפילו המלך שואל בשלומי לא ישיבנו" ר"ל כי אם המלך שואל בשלום ישראל לא ישיבנו כלל כי חכמתו רע"ב ו"אפילו נחש כרוך וכו'" ר"ל מלך שמכניד עולו לנגוש את ישראל לא יפסיק מלהתפלל. וזהו שכתוב "נסעה ונלכה" ר"ל נהיה עם אחד, ושזו אמר ארופן צ' "ואלכה לנגדך" ר"ל שאהיה לך לנגד תמיד.

It is not easy for a person to lower himself before others, but there is simply no other way to deal with the nations of the world. Rebelling against them is not in line with the Torah's dictates.

As Jews, we have always had to "apologize" to the other nations for being the "Chosen Nation." The realization that Hashem chose us from among all the nations of the world requires us to appease those who did not merit this designation. This idea really applies to all interpersonal relationships. If one person from a group of friends is appointed to a position of prominence, whenever he finds himself among his friends, he should appease them by demonstrating his deference to them.

Notwithstanding his willingness to send presents and display submission, Yaakov flatly refused Eisav's offer of assistance. Just before Eisav took leave of Yaakov he offered to have some of his henchmen escort him. Yaakov replied, "Why should I find favor in the eyes of my master?" The Ramban explains that Yaakov declined because he had no interest whatsoever in them or their culture.

"Our desire is to live in solitude. Non-Jews certainly have what to offer, but Judaism offers so much more."

Even when the non-Jews extend a friendly hand, as Eisav did, we must decline their assistance and goodwill. Our desire is to live in solitude.

When the Baal HaTanya returned from a trip to Petersburg, he told his chassidim that Eisav did not fool himself; this world has many beautiful cities and attractions. Non-Jews certainly have what to offer, but Judaism

offers so much more. We must appreciate that we are members of the Creator's handpicked nation, but we cannot forget to show deference to those who have not merited that appellation.

(Shiurei Chumash, Parashas Vayishlach 33:4.15)

He addresses Eisov's apparent change of heart regarding Yaakov Avinu; Eisov initially came to kill Yaakov and then decided to befriend him. The Ben Ish Chai proposes an explanation based on the commentary of the Yitav Lev (Shemos). We find, historically, that when the goyim gave the Jews equal rights and certain freedoms, this led to assimilation. Many adopted their language, manner of dress, and customs, changed their names, and strayed spiritually.

He concludes that this was, indeed, Eisov's plan here. Eisov's seemingly gracious proposal was not uttered out of brotherly love but out of hatred. He calculated that he stood a better chance of harming Yaakov and undermining his plans, chas v'shalom, by adopting this new tactic.

Yet, Yaakov Avinu sensed the danger and responded appropriately. He informs Eisov that he is aware that the offer is not sincere and that Eisov's true intention is to rule over and dominate Yaakov's offspring. Yaakov foresees the inherent harm in the union and friendship of his descendants with Eisov's descendants.

אחרי שהצליח יעקב לפייס את עשיו היה נזהר מאוד למנוע התקרבות ממנו, וכמ"ש לא מעוקצך ולא מדובשך, משום שסכנה גדולה נשקפת לעם ישראל מטובתן של האומות לא פחות מרעתן, אמרו במדרש למה נסמכה מיתת אהרן לפרשה של מלך אדום, שעל שנתחברו לרשע הזה לעבור בארצו חסרו לאותו צדיק (כמ"ד יט ט), ההתחברות הכי פעוטה עם הגוים היא סכנה לעם היהודי, וכן יחיד

11 Upon closer examination, we find that our blessed sages are revealing a novel interpretation of Eisov's statement. Eisov, the embodiment of evil, says to Yaakov Avinu, the embodiment of kedusheh, after Yaakov had successfully subjugated Eisov's ministering angel and appeased him: "נסעו ונלכח ואלכח לנגדך" -- "Travel on and let us go--I will proceed alongside you." In other words, it is true that my children and I will continue to wage a battle of extermination against Yaakov, the epitome of kedusheh, and his children Yisroel. Nonetheless, I promise you that this battle will be: "נגדך, בשוה" -- on equal terms. The force of evil and impurity will not exceed the force of kedusheh. If the force of kedusheh is diminished, the force of evil will also be diminished. This mirrors the concept of (Shabbat 119b): "ומלאך רע עשה אמן בעל כרחו" -- and the bad angel is forced to answer "Amen" against his will. Eisov himself, the root of evil, limited the force of evil--promising that his power would never exceed the power of kedusheh.

"G-d has made the one in accordance with the other"

As our sacred sources explain, this is the concept being expressed by the wisest of all men, when he states (Koheles 7, 14): "זה לעומת זה עשה האלקים" -- G-d has made the one in accordance with the other. For example, the Ramak writes in Pardes Rimonim (25, 1): "ראוי לנו לדעת כי גם את זה לעומת זה עשה האלקים, כי כמו שיש צד הקדושה והטהרה והצדקה והיושר וטוב... כך יש צד הקליפה שהיא הטומאה הרצוצה שהיא הקטרוג, ומצדה המשטין ומעוות את האדם מדרך הישר אל דרך לא טוב." It is important to realize that just as there exists a side of kedusheh, so, too, there exists a side of the klipeh, negative forces.

12 This concept is found, similarly, in the writings of our teacher, the Arizal (Shaar HaGilgulim, Introduction 21). He employs this concept to explain the Gemoreh's statement (Succah 52a): "כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו" -- the greater a person is, the greater is his yetzer hara. As the level of kedusheh increases, correspondingly the degree of tumeh increases. Based on what we have learned, Eisov, the very embodiment of evil, was forced to admit to this arrangement against his will. This fact is reflected by his statement to Yaakov: "Travel on and let us go--I will proceed alongside you" -- but only on equal terms.

This might lead one to wonder--if the power of kedusheh and the corresponding power of tumeh are equal--how is one ever able to overcome the force of

tumeh? The answer, however, is quite simple. Although these two diametrically opposed forces are indeed equal, HKB"H endowed us with the wonderful gift of the holy Torah. When a Jew engages in Torah study, he effectively weakens and subdues the force of tumeh. This simple truth is expressed by the Gemoreh as follows (Kidushin 30b): "כך הקב"ה אמר להם לישראל, בניי בראתי יצר הרע ובראתי לו תורה תבלין, ואם אתם עוסקים בתורה אין אתם נמסרים בידו" -- so said HKB"H to Yisroel, "My children I created the yetzer hara and I have created the Torah, its antidote; if you occupy yourselves with Torah-study, you will not fall under its control."

We can suggest the following analogy. Two enemies of equal strength and courage stand opposite each other on the field of battle, ready to battle to the death. If one of them is able to extract a concealed sword, and his opponent does not have such a concealed weapon, he will

surely overwhelm his opponent with this sword. This, in fact, is the case in the battle of kedusheh versus tumeh. Albeit, the two opposing forces are of equal strength; yet, when we engage in Torah-study, it is as if we are pulling out a concealed weapon--as it is written (Tehillim 48, 4): "חגור חגור" -- strap your sword onto your thigh. Rashi comments: "להילחם מלחמותה של תורה" -- to wage battle on behalf of the Torah. For, we now have a sword which the side of Tumeh lacks, and those forces of evil can now be vanquished with this powerful weapon in hand.

Now, let us offer a small tidbit regarding this concept based on what we have learned in the Gemoreh (Succah 52b): "אם פגע בך מנוול זה משכחו לבית המדרש, אם אבן" -- if this repulsive one engages you, drag him into the Beis HaMidrash; if he is like a stone, he will dissolve; if he is like iron, he will shatter. The repulsive character referred to here is the yetzer hara. Say you perceive that he is of equal strength to your yetzer hatov, and you question how you will be able to resist its negative influence. We find an allusion to this situation in the word "מנוול", repulsive one. "נו" is an abbreviation for "נסעו ונלכח ואלכח לנגדך" -- "Travel on and let us go--I will proceed alongside you." Recall that this statement reflects the fact that the power of evil parallels the power of good. If you encounter this situation, the following course of action is advised: "משכחו לבית המדרש" -- drag him into the Beis HaMidrash, where you will engage in Torah-study. This is your concealed weapon to subdue and eliminate the yetzer hara; אם אבן הוא" -- no matter what tricks he has up his sleeve, you will successfully overcome him.

Therefore, I suggest: "יעבר נא אדוני לפני עברי" -- we should not travel together; rather, you should go ahead of us, so that my young, precious flock can keep an eye on you, and learn how to remain on constant watch against the danger you pose. "ואני אתנהלה לאטי לרגל המלאכה" -- I will proceed slowly, at my own pace; for, I still have much work to do, educating the children how to protect themselves from the ambush you have planned for them.

"עד אשר אבוא אל אדוני שעירה" -- until I meet up with my lord in Seir. Rashi explains that this refers to the times of the Mashiach. We can suggest that Yaakov is informing Eisov that at the time of the ultimate redemption--when the yetzer hara will be eliminated from the world--they will no longer fear travelling with his descendants. The

In other words, in truth, I myself am not afraid to travel with you; for, I have already defeated your ministering angel, and I am quite capable of standing on constant guard. My young, precious children, however, are not yet capable of being on constant watch against the danger you would pose if we all travelled together. I fear that if they were to travel with you: "ודפקום יום" -- you are liable to attack them suddenly and smash their skulls spiritually with the temptations of the yetzer; "ומתו כל הצאן" -- as a result, they would all be overcome by the yetzer that attempts to kill us on a daily basis.

desperately for a plausible excuse to turn down Esav's offer. Yet Esav persisted, suggesting that he leave a detachment of his troops to guard Yaakov's camp. Once again Yaakov diplomatically refused. Since God chose to include this exchange in the Torah, we understand that it was a most significant episode.

The commentators explain that Esav was expressing his desire to fulfill the idyllic partnership with Yaakov, which their father, Yitzchak, had envisioned. Yitzchak had hoped that Yaakov and Esav would work as a holy team, to disseminate the word of God throughout the world (see above, p. 158). Although Esav had spurned this task years before, he now experienced a momentary change of heart and offered to join forces with Yaakov.

Yaakov flatly refused Esav's offer. "My lord, you know that the children are weak," he said. What he really meant was "No benefit can result from a partnership between us at this point. I'm not willing to take the chance of your having a negative effect on my family and on my future descendants. It is not yet time for us to form such an alliance. For this projected state of perfection, we must wait until the Messianic era."

20 **ברכת** וישלח **מרדכי** **שפי**

"הילדים רכים וגוי, זה משה ואהרן, והצאן והבקר עלות עלי, אלו ישראל, שנאמר (יחזקאל לד, לא) ואתן צאני צאן מרעייתי אדם אתם" (בר"ר עח, יג)

ובאמת יפלא, מה שכנוע יש בכך לעשו, של "הילדים רכים".

עשו בא בנדיבות לב, ומציע מנוחה, רגיעה והבראה ו"עולם הזה", בשעיר יש להניח, כי עשו דיבר על ליבו של יעקב לשכנעו, שגם לימוד התורה יעשה בשעיר, בנוחות יתר. אף יהיה פורה יותר בשעיר, מכל הבחינות.

ומה תשובה ענה לו יעקב?

"הילדים רכים".

כלום קשה היה לו ליעקב לדאוג לגדילתם של ילדיו בדרכים... אולי קשה לרכוס, לדאוג לאכילתם המסודרת. אולי, ח"ו, "ידלגו" או יפסידו "בקבוק חלב"...

~ היעלה על הדעת, כי יעקב חשש משינה מסודרת של בנו יוסף בן השש... זה ה"ילד", אשר החביא את אמו מפני דודו עשו... (בראשית לג, ז בפירש"י).

למה חשש אבינו יעקב!?

— לכן באו הז"ל ופירשו, כי החשש, אחר הוא, מאד מהותי ורצינולי.

— * משה ואהרן! ישראל! גלות וגאולה!

אך מה פירושם של דברים. איך מבינים זאת. מה בכל זאת שכנע את עשו.

~ כלום היו שם משה ואהרן. כלום אירעה שם גלות וגאולה. כמה דורות יעברו עוד לפני לידתם של משה ואהרן. ארבעת אלפים שנה יעברו לפני גאולתם של ישראל. עדיין לא ירדו לגלות, לא ירדו למצרים... ואף על פי כן, יש בכך כדי לשכנע את עשו. וכי יש בכך אפילו "כיסוי" לחוסר רצונו של יעקב להילוות אל עשו שעיררה...?

מה פשר כל הדרשיח הזה. כלום יתכן, כי נשכיל לחדור דרך ערפל הבנתנו. כלום נצליח להעמיד עצמנו מוכנים לחדירת אור תורה, לאלפנו דעת...?

☆☆☆

• ללמדך, כי את משה ואהרן, אין מתחילים לחנך רק לאחר הוולדם...

כך לא יצמחו משה ואהרן לעולם...

טעם פרשת וישלח ודעת קעא

ולרגל הילדים (לג, יד)

הרגב יהונתן, לרגל אולפן שלימי, והיינו שיעקב הסביר לעשו שאן אפשר לו ללכת לשעיר ולהתגורר בסביבתו בשביל חינוך הילדים, וזהו מוסר השכל שלפעמים אדם מעתיק מקומו לרגל עסקיו או אפילו עסקנות תורנית ולא חש לכך שבסביבה החדשה אין כדי לספק צרכי חינוך ילדיו.

והנה יעקב אבינו העיו פניו נגד עשו ונמנע לילך עימו בעבור חינוך טהור לילדיו.

רפד שיחות לספר במדבר

רפד 5 תנ"ך

טעות יסודית

אך דומה, שהביקורת של משה - ושל המדרש בעקבותיו - על בהילותם של בני גד וראובן, אינה רק בזה שהקדימו את הצאן לבניהם, בסיגנון הדיבור. שהרי התורה כתבה במפורש שנקודה זו תוקנה על-ידם, ומדוע שיגעשו על כך לאחר שעשו תשובה? - אלא על כרחך, שגם לאחר שתיקנו עניין זה שבדיבור, עדיין לא תוקנה הבעיה העמוקה, הפנימית, שהביאה אותם להתייחס לבניהם באופן שגוי. בעייתם היסודית היתה, פלשון המדרש: "ישעשו את העיקר - טפל, ואת הטפל - עיקר" (במד"ר כב, ט. "טפל", במובן של: משני בחשיבותו; וכן אמרו בקשר לשני שמותיו של יעקב, ש"ישראל עיקר, ויעקב טפל לוי" - ברכי יג.). הם לא דָּרְגו נכונה, את הערכים השונים שבתוככי עבודת-ה'. הרצון לגור ממזרח לירדן למען טובת הצאן, היה ביטוי חיצוני למשגה שורשי במחשבה, ש ממנו נבע גם סיגנון הדיבור המוטעה.

לאמיתו של דבר, משה לא הסכים, שבטוי גד וראובן יבנו את ביתם ועתידים ממזרח לירדן. ומדוע? - כי אף שעבר-הירדן נמנה על עשר הארצות שנתן ה' לאברהם (ברא"ט, יט-כא), בכל זאת: קדושת ארץ ישראל המערבית גדולה יותר. המדרש מתבטא: "ארץ כנען כשרה לבית שכינה, ואין עבר-הירדן כשרה לבית-שכינה" (במ"ר ז, ח). לדעת רבי יוסי הגלילי, אין להביא ביכורים מעבר-הירדן (ביכ"א, ט, ו) ולחלק מהפוסקים, אין מביאים עומר ושתי

הלחם מתבואתו. ופסוק מלא הוא בפי פינחס לבני גד וראובן: "ואך אם טמאה ארץ אֶחְזַתְכֶם, עברו לכם אל ארץ אֶחְזַת ה'" (יהו"כ, יט). לכן גרס משה, שטעות היא לשבת בעבר-הירדן בגלל הפורעה הדשן; הצאן הוא חשוב - אך חשוב יותר הוא בעל הצאן! אדם מישראל, חייב לגור בַּמְּקוֹם הַקְּדוֹשׁ ביותר; בַּמְּקוֹם שִׁישִׁיעַ לְפִתוּחַ הַרוּחָנוּת שבו. אך כשראה משה שהם מתעקשים, ובמקום לרדת לסוף-דעתו ולשנות את תוכניתם, הם משנים בסך הכל את מְבִנָה הַמִּשְׁפָּט - חדל מלהתנגד לתוכניתם (וכ"כ ספרנו לפסי לג: "כדי שלא להיכנס במחלוקת, הסכים משה לדבריהם").

זוהי "הנחלה המבוהלת" האמיתית: אורת-חיים המתנהל על-פי שיקול כזה, ההופך טפל לְעִיקָר. כי כשם שהבינו, שהצאן הוא חלקם בעבודת-ה', כך היו צריכים להבין שמגורים בארץ מקודשת יותר, הם חלק נכבד יותר בעבודת-ה'; וזהו ה"מַרְעָה הַדָּשָׁן", שנשמתו של יהודי אינה יכולה בלעדיו. הַאֲמֹר: ומה באמת יהא על הפרנסה? - יד ה' לא תִּקְצַר! יִצְאָא לְכֶם מֵרַעָה דָּשָׁן בארץ ישראל. ואם כדי להמשיך בעבודת-ה' הַיְחֻדִית של ראובן אביכם, רצונכם באזור-מַרְעָה שאין בו חשש גזל - בְּקִשׁוּ מֵה' מְקוֹם כֹּה בְּתוֹךְ ארץ ישראל! ואכן, גם בארץ ישראל היה אזור מַרְעָה רחב-ממדים ומרוחק מישוב, כמו זה שבעבר-הירדן (קה"ר א לפסי יג, בפירוש מהרז"י).

* תחילת חינוכם של משה ואהרן, הוא ביעקב אבינו עצמו. בנינו. בשבטי קה.

יש לבנות את יעקב אבינו כך, שמה ואהרן יהיו חזורים בגנים שלו.

משה ואהרן, כך יולדו, כשהם חזורים גנים של משה ואהרן...

גנים אלו, יש ליצור במהותם של יעקב ובניו. במהותם של שבטי קה. במהותם של ישראל...

* כי זוהי מהותם של ישראל, שהם מתהווים ובאים לעולם, מתוך מהותם התורשתית של אבותיהם, אברהם יצחק ויעקב ושבטי קה!

כדי שישאל יעמדו במשימתם לאורך כל נצחיותם, כדי שיעמדו במהלכים של גלות, ובמיוחד בגאולה, עליהם להתהוות, במהלך כל עתידם, ולעלות ולהיווצר מתוך תורשתם הגניית של אבותיהם, אברהם יצחק ויעקב ושבטי קה.

***

זוה דורש עמל בל ישוער. תופס כל פינה של מהות וזמן.

עמל זה, תופס את כל הזמן שהוקצב להם ליעקב ולשבטי קה.

כי כל זה, מוטל הוא על יעקב ושבטי קה.

הבה נשים את הדברים בפיו של יעקב אבינו, אל עשו אחיו:

* "הילדים רכים" - עדיין הנני בתוך תוכה של העבודה. בתוך תוכו של העמל.

* - עדיין לא הושלמה החדרת הגנים של משה ואהרן, אל תוך תוכה של מהותנו.

- אמנם כבר התחיל העמל. נראים כבר "הילדים". אבל "רכים" המה. יש עוד להשלים התהוותם, יצירתם, שלמותם.

- עדיין לא הושלמה קומתו של כלל ישראל.

* אמנם התחיל העמל. נראים כבר "הצאן". אבל "עלות עלי". יש עוד להשלים טיפוחם, גדילתם, התפתחותם, יצירתם, שלמותם.

- סלח לי מאד, אחי, מאד הייתי רוצה לנצל את חברתך ב"מקומך" בשעיר. ידעתי כי ישנם שם כל התנאים למרגוע, למנוחה, אף להתרעננות.

~ אבל במחילה, אין לי זמן לכך. מי כמוך, אחי, יבין זאת, כי עמל מפרך וקשה זה, אף כי ממלא הוא סיפוק ותענוג בל ישוער, אבל הוא צורך כל טיפה של שימת לב, של דאגה, של כושר, והעיקר של "זמן"...

- אין לי זמן, אחי...

ועשו מבין זאת. עשו מסכים, שלא ברצון, אך בהבנה.

"ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו והיתה לה' המלוכה" (עובדיה א, כא)

יבוא זמן, כך יעקב אל עשו, הזמן של לעתיד לבא, אז אתפנה. אז יהיה זמני פחות "תפוס" בעמלי המפרך.

אז יתכן, כי אתענג גם על "שעיריה".

שנאמר וכו'. ר"ה בשם ר' אחא אמר, אילולי רחמי של הקב"ה, כבר מתו כל הצאן בימי המן וכו'. דבר אחר, יעבר נא אדוני, אמר ליה, עד עכשיו יש לפני לעשות מלאכת המשכן ומלאכת המקדש. לרגל הילדים, אמר ליה, עד עכשיו יש לי להעמיד חנניה מישאל ועזריה, שנאמר בהם וכו'. דבר אחר, עד עכשיו יש לי להעמיד מלך המשיח, שכתוב בו כי ילד יולד לנו" (בר"ר עח, יג, וילק"ש)

* הנה כי כן, זוהי המלאכה לרגליו של יעקב... לגדל את משה ואהרן, ואת דוד ושלמה. להעמיד את חנניה מישאל ועזריה, לבנות את המשכן ובית המקדש ולגדל את משיח...

היכול אי מישוהו להסביר, כיצד מגדלים ומחנכים את כל אלו, שכל מה שיודעים עליהם, הוא רק בנבואה או באמונה.

כיצד בונים כבר מעתה, את המשכן, או את המקדש שיבוא אחריו.

כיצד מצילים את ישראל הזקוקים לרחמי שמים מרובים בימיו של אדרינוס, או מגזירת המן.

כיצד עוסקים בגאולתם של ישראל, עוד טרם ירידתם לגלות... היכול אי מישוהו להסביר?!

אך זו היא העובדה. יעקב אבינו עסוק בהשקעות... השקעות של זכויות, השקעות של בנין, השקעות של חינוך.

היכן הושקעו השקעות אלו?

* - בעצמו, באישיותו שלו.

* - במשפחתו, בילדיו, בחינוכם.

משום שידוע ידע אל נכון, כי משה ואהרן, מקבלים את ראשית חינוכם, בעצמיותו של יעקב, ובחינוכם של בניו.

ידוע ידע כמו כן, כי כל קיומם של כלל ישראל, בכל הדורות עד עולם, תלוי הוא ב"זכות אבות" וב"ברית אבות".

ידוע ידע והבין אל נכון, כי משכן ה' ובית מקדש, לא יכונן, אלא כשהמה צמודים ל"יושנתי בתוכם" (שמות כה, ח), כמאמר חכמים "בתוכו של כל אחד ואחד".

כך, איפוא, בונים את בית המקדש והמשכן - על ידי הכשרת אישי ה"בתוכם". על ידי הכנת ראיותם של ישראל לשמם וליעודם.

כל זה חייב להעשות מיד. עם עצמו, עם ילדיו.

וה"מלאכה" מרובה...

* ידוע ידע והבין אל נכון, כי גאולתם של ישראל, לא תבא ללא יצירת התשתית, ללא בנין היסוד, ללא השקעת אבן השתייה בקרקעיתם.

לא יתכן לו למשיח לגדול מאליו, ללא שרשים, אשר נטועים נאמנה ואיתנה, אי שם סמוך לבקיעתם מזרעי יצירתם... "ונצר משרשיו יפרה" (ישעיה יא, א).

כל אלו לא יתהוו, לא יכוננו, לא ישרישו, לא יצמחו, וודאי לא יפרחו, אם לא על ידי עמל מפרך כבר מעתה. ללא לאות יומם ולילה. מתוך דאגה והשתקעות, מתוך טיפוח ועיצוב.

- של מי?!

- של עצמו, של בניו, של משפחתו.

המדחים והמפנתיע הוא, שאת כל העמל המפרך הזה, כל התכנית הזאת, המשיקה עבר הווה ועתיד, המשקיפה על פני אין סוף ונצחים, המפעילה ראייה בדולחית באספקלריה מאירה של נבואה ורוח הקודש.

את כל זאת, הסביר יעקב אבינו, לא לאחר, מאשר לאחיו עשו...

הסביר, וכנראה שכנע...

* - המלאכה מרובה... הילדים רכים. יש לעסוק עמם בזהירות מירבית, כראוי לשתיל רך, שזה עתה נמצא הוא בתהליכים ראשונים של צמיחתו וגדילתו.

~ יש לשים לב לכל פרט. יש לתמוך בהם בהליכתם. עדיין לא הסכינו למהירות עשויות... "ודפקום יום אחד ומתו". חייבים להתמסר אליהם, לאט לאט. אין זמן - הכל מופנה אל מלאכת הקודש.

"ואני אתנהלה לאטי לרגל המלאכה אשר אתי"...

כל אלו הגידולים והשתילים והצמיחות, זקוקים המה לאויר מיוחד. אין המה מסוגלים לצמוח באויר של שעיר... זקוקים המה לחממה מיוחדת... חממה יעקבית. אחרת, לא יגדלו. אחרת, יקמלו באיבם.

- והילדים רכים...

מי הם הילדים?!

משה ואהרן ודוד ושלמה ובית המקדש ומשכן ומשיח... וכלל ישראל...

עם כל אלה עסוק הוא יעקב אבינו. והמלאכה קשה ורבה. בזהירות ובאיטיות.

כלום הבין עשו את כל זה. האם שכנע אותו יעקב אבינו. - משמע, כן.

היעלה על הדעת, כי עשו "שמעו" והשתכנע מ"ילדים רכים", מעומס עבודה, פשוטם כמשמעותם... ואילו כל מה שאמרו חז"ל, אינו אלא דרשות, הקיימות רק בסתר כוונותיו של יעקב? היתכן?!

ומאידך גיסא: מדוע להשתמש בדימויים אלו של "ילדים רכים", וה"צאן והבקר עלות", "מלאכה רבה" וכדו'. מדוע לא לומר את הדברים כפי שהם?...

ללמדך, כי כל הדרש הזה, פשט ושפה של יום יום היא אצל יעקב. שכן כשמדברים על ילדים רכים, מתכוונים קודם כל ובראש ובראשונה, לכאלו אשר מבחינת צמיחתם, גידולם וחינוכם, ילדים הם, עדיין לא הגיעו לשיעור קומתם המצופה.

כשמדברים על ילדים, מתכוונים באותה מדה, גם לאלו הקיימים במחנות המחולקים והנכונים עתה לפגוש את עשו, כמו לכל הדורות הבאים, מקיימי מעצבי ומגדלי כלל ישראל.

וכשמדברים על "רכים", מתכוונים קודם כל ובראש ובראשונה, לרכותם הרוחנית טיפולית.

"הילדים רכים", איננו משל, איננו דוגמא לכוונה נסתרת.

"הילדים רכים", הוא עצם המובן והפשט.

זוהי שפתם של אבות. זוהי שפתה של תורה.

שפה זאת, המדברת על עתיד כהווה, על רוחניות כמציאות מול עיניים, אשר הינה ביטוי ותיאור של חוויה, הוויה ומציאות של יום יום, קיימת, ממשית -

שפה זאת, היא היא שפתו של יעקב. ומשכנעת גם את עשו.

הכר הכיר, איפוא, עשו, את המלאכה הרבה המוטלת על יעקב. את כורח ה"לאט", הנובע מה"ילדים רכים".

הבן הבין עשו, כי אמנם יעקב לשיטתו ובמשימתו, אמנם אינו יכול, אינו מסוגל, אף לא יתכן, להצטרף אליו עתה לשעיר.

רבה הדרך לפניו. המטרה מכוונת. היא היא תמצית חייו. עליה ימסור את כל ישותו. פשוט לא יתכן לו, ליעקב, להמשיך חייו, ללא רצף מילוי שאיפותיו, משימותיו החיוניות.

גם עשו שוכנע.

והדברים מדברים בעד עצמם, מאלפים ומרוממים.

פד עבודת וישלח עבודה

ראה עשו את כל העדרים אשר שלח לו יעקב, נכנע קצת לפי שעה, וכמוצא דרש"י הק' (ד"ה וישקחו) הלכה היא צידוע שעשו שונא ליעקב אלא שנכמרו רחמיו צאוחה שעה. היינו שלאוחה שעה הלגיה יעקב להכניעו ולהשקיט כעסו, וזוה פעל לני ישראל עד עולם, שיהא זכחם להכניע כח הרע של היצר, ולהכניע כעם האומות לפי שעה ולהמתיק הדינים קצת, אבל לצטל לגמרי כל הגלויות לא עלתה צידו, כיון שלא זכה להחזיר את עשו במשונה.

ולבן כאשר זיקש עשו ממנו, נסעה ונלכה ואלכה לנגדך, שיצוא עמו ביחד לארצו, ארץ שעיר, אמר לו יעקב, אדוני יודע כי הילדים רכים והלאן והבקר עלות עלי, הרמו צוה, כי הילדים היינו בני ישראל, והלאן לאן קדשים, הם רכים, ולא יוכלו לתקן צפעם אחת כל המיקונים והצירורים אשר המה צריכין לעבור עד שיצאו לצוא לארץ לירש את הר עשו, לכן יעבר נח אדוני לפני עבדו, ואני אתנהלה לאחי לרגל המלאכה, היינו שהמיקונים צגלות יעשו בהדרגה לאט לאט, לפי המלאכה, היינו כפי המיקונים אשר צריכים להיעשות, כל חיקון וחיקון בזמן וצגלות המיוחד לו, עד אשר אצוא אל אדוני שעירה, עד שלצסוף אחר כל הצירורים נזכה לירש את הר עשו צעת הגאולה, כמו

שפירש רש"י הק' כאן (ד"ה עד אשר) עד אשר אצוא וגו', ואימתי ילך בימי המשית, שנאמר ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו.

מבל זה אנו למדים, כי הגאולה שלימה תלויה בהכנעת כח הרע של עשו הרשע, כמו שאנו רואים כי כאשר רצה יעקב אצונו ע"ה להציא הגאולה שלימה והתיקון השלם, היה עוצד ומנסה זכמה מיני תחבולות להכניע כח הרע של עשו, ולהגביר חלקי הטוב שבו. וכן הדבר גם בזמן הזה, שהגאולה השלימה אשר עליה אנו מנסים ומייחלים, תלויה בצבודה זו, שכל אחד יכניע את כחו של עשו הטמון בקרבו, שהוא כח היצר הרע שבקרבו, וכמו שאמרו חז"ל (מנחות ט"א) אין השם שלם ואין הכסף שלם עד שימחה זרעו של עמלק, וידוע מספיה"ק, כי זרעו של עמלק, היינו כחו של עמלק המושרש בלב כל אחד מישראל, וזה כחו של עשו שהוא ראש לקליפת עמלק, כי הוא אצו אצו של עמלק, וכאשר יוכנע כח זה של עשו שצלב כל אחד מישראל, דהיינו על ידי שכל אחד יגביר כח נשמתו וחלקי הטוב שבו, על חלק הרע של עשו המושרש בו, אז נזכה שיהיה השם שלם והכסף שלם, ונזכה במהרה

לתיקון השלם. וכמו שהצעש"ט הק' היה רגיל לומר תמיד (תו"י שמיני ועוד), שאי אפשר שתהיה גאולה כללית, עד שתהיה מקודם גאולה פרטית. גאולה פרטית היינו, שהאדם יגאל נפשו מכח היצר, שהוא כחו של עשו הטמון בקרבו. דהיינו שיגביר כח נשמתו וחלקי הטוב שבו על כח הרע שבו, על ידי זה נזכה לגאולה כללית ולתיקון השלם במהרה. ועל זה כל העולמות העליונים והתחתונים עומדים ומנסים, שבני ישראל יקרבו את הגאולה על ידי עבודתם.

31 **אם** כן האריך אפשר לאדם להתאונן על קושי ואריכות הגלות, כאשר הוא * עצמו אינו מתנהג כדבעי, והיאך יעלה דעתו לזכות לגאולה אם הולך אחר שרירות לבו הרע, ואינו ממלא את שעות היום כדבעי, ומבטל זמני זמנים בהבלי וריק, הרי הוא עצמו מעכב זיה את הגאולה, כי על ידי מעשיו הרעים מגביר חלקו של עשו בעולם. ובמקום להתאונן על אריכות הגלות, יתאונן על מעשיו, ויעשה חשבון לנפשו מה הוא עושה לקרב את הגאולה במעשיו, ויקבל על עצמו שמעמה יעבוד ביותר להכניע חלקי הרע שבו, שהן כל התאוות הגשמיות, ויעורר חלקי הטוב שבו, על ידי שיחממק כל כולו בתורה ותפלה, וזיה ישים כל מחשבתו, וזאת תהא

כל דאגתו, לזקש ולחפש דרך האמת, לשפר ולהיטיב מעשיו יותר ויותר, וכל שכן כאשר מוכיחים אותו על מעשיו אשר לא טובים, יקבל על עצמו לתקנם תיכף. כי האדם אשר אינו רוצה לקבל דברי מוכחה, כאשר מעוררין אותו לתקן דרכיו העקומים, הרי הוא נוהג בזה כמנהגו של עשו הרשע, שלא רצה להתעורר משליחותו של יעקב, ולא הרשה להמלאכים לזוא לפניו, וכמנהו האדם הזה, אשר גם בשעה שמוכיחים אותו להורות לו הדרך הישרה, אינו רוצה לקבל מוסר ולהכניע את עצמו לדרך ה', ואינו רוצה להיטיב דרכיו, הרי הוא עושה כמעשי עשו הרשע, והיאך יוכל להתאונן על אריכות וקושי הגלות, כאשר הוא עצמו מגביר כחו של עשו בעולם.

32 **ואם** היה האדם מאמין בזה באמונה שלימה, כי הגאולה תלויה במעשיו של כל אחד ואחד מישראל, כמה היה מתגבר בעבודת ה' יומם ולילה, וכמה היה עוזר בכל כחו לשפר ולתקן מעשיו, להרבות בתורה ותפלה וקדושה וטהרה, כדי להגביר הטוב על הרע, ולא היה מעצור צדו לא גשם ולא שלג כדי לקיים רצון הבורא ב"ה, וזולתי היה בורח מן התאוה ומן העבירה יותר מהבורח מן האש. וכן היה משתדל לעורר את לבות בני אדם אחרים, שכולם יתעוררו במהרה לשזר

אל ה', כדי שזוכה במהרה דיקן לגאולה השלימה ותיקון השלם.

על כן למען השם, נקבל עלינו עתה, לעבוד בכל כחינו, להכניע כחו של עשו המושרש בנו, על ידי שנטהר עצמינו מכל תטאחינו, ומתאוות יתירות, ומאכילה ושחיה יתירה, שעל ידי כל זה מגבירים את הרע של עשו, ומעמה נמדבק רק בחלקי הטוב, שהוא כח התורה והתפלה וקיום המצוות, אשר בזה נריך להיות כל עסקינו,

33 כי אין לנו עתה לא מקדש לא כהן ולא קרבן, ומה שנשאר לנו בגלות, הוא כח התורה והתפלה וקיום המצוות שיש צדינו לקיים, כמו שנאמר בסליחות (לערב ר"ה ועוד), העיר הקודש והמחוזות היו לחרפה ולבזיון, וכל מחמדיה טבועות וגנוחות, "ואין שיר רק התורה הזאת", ואם כן למה נזיח את הטוב אשר נשאר לנו, אשר בזה תלויה גאולתינו ופדות נפשנו. ולמה צעניי עולם הזה, אפשר לאדם להתעמק ראשו ורצו, וכאשר בא לקיים מצוות ה' ולעסוק בתורה ותפלה, עושה את הכל רק כמצוות אנשים מלומדה, כאדם העושה לנצח ידי חובתו בעל כרחו. ולמה כאשר בא לפניו משא ומתן ומסחר של ריווח טוב, מחממק בזה שעות רבות בלי הפסק, וכאשר נריך לעסוק בלימוד התורה, אינו יכול ליטב על מקומו צריפות ובהמשך

אחד, אלא מפסיק מלימודו ויוצא מצית המדרש על דא ועל הא, בכל פעם מחמת סיבה ודמיון אחר, הימכן כזאת, הלא התורה היא חיינו ואורכי ימינו, ואין לנו שיר רק התורה הזאת, כי התורה היא כל תקוותינו בעומק הגלות.

34 **ואם** מפני שעדיין אינו מרגיש טעם וחשק בלימוד התורה, הרי אפשר להתפלל אליו יתברך, לשפוך שיחו לפניו שיזכה להרגיש עריבות התורה, כמו שמבקשים בכל יום, הערב נא ה' אלהינו את דברי תורתך צפינו וצפיות עמך בית ישראל. וכמו כן יכול האדם לזקש רחמים מן התורה עצמה, שהיא תעמוד ותחנן לפני המקום, ותעורר עליו רחמים, שיזכה לעסוק בתורה צחק ובהתמדה רבה, כמו שנאמר צפיוט לפני ההקפות (יובי שמח"ט) תורה הקדושה, התחנני בצקשה, פני נור הנערץ בקדושה, שפכי שיח ערב וכו'.

35 **ובן** נריך האדם להתחנן אל ה' שיזכה להתפלל שלשת התפלות בכל יום בכוונה הראויה, ושיזכה לזכר המאה צרכות בכל יום ויום בכוונה ובלב אמת, וכן בצרכת הנהגין וצרכת המזון, ולהיזהר בנטיילת ידים לטעודה כראוי. כי על ידי שהאדם מצרך צרכת הנהגין בכוונה

הראויה, ואוכל סעודתו ציראת שמים כדבעי, יש בכחו להמתיק על ידי זה הדינים מעל בני ישראל, ולפעול על ידי זה דברים נוראים. ומטעם זה נהגו לדיקים

36 **ועוד** לימוד גדול עלינו ללמוד מפרשה זו, כי אף כאשר בר ישראל כבר חטא והחטיא הרבה רח"ל, ונשקע מאוד בחלקי הרע שבו, עד שנראה צעינו ששוב אין בו כח להכניע חלקי הרע שבו לגבי הטוב, בכל זאת לא ימייאש בקרבנו, אלא ילמוד ק"ו מפרשה זו, כי אף עשו הרשע, שהיה שטוף בעו"ג וס"ד, אילו היה בו קצת רצון להכניע עצמו, והיה מקבל את המלאכים שצאו אליו, היה זוכה לעורר בקרבנו חלקי הטוב, והיה הולך וגדל חלק פעמים יותר מיעקב, אלא שהוא עצמו עיכב את הדבר. על אחת כמה וכמה צבר ישראל הקדוש, ודאי שאם יש לו רק קצת רצון, יכול לשזר בתשובה צניקל, אף אם ח"ו חטא והחטיא הרבה, וכבר עברו עליו ימים ושנים בלי עבודת אמת, ואף אם הוא שטוף במעשים רעים ל"ע, ושקוע כבר בשאול תחתית על ידי עבירות חמורות, הח"ל, עם כל זה, על ידי קצת רצון, יש בו כח לעורר נשמתו הקדושה והנפש האלהית שבקרבנו, לשזר בתשובה שלימה לפניו יתברך, ולהגביר נפשו האלהית על חלקי הרע שבו.

37 **וזהו** שאמרנו חז"ל (פנהרין מ"ד ע"ה) ישראל אף על פי שחטא ישראל הוא, ר"ל אף על פי שחטא והגביר על עצמו חלקי הרע והחמות הרעים, עם כל זה הרי נכספה וגם כלתה נפשי לחרות ה' לבי וצשרי ירגנו אל א-ל חי. וזהו שאמרנו מי כאל, "ישורון", כי ישורון הוא מלשון שירה, כי זהו טבעו של יהודי, שמשתוקק לומר שירה, להודות ולהלל לשמו יתברך בתורה ותפלה, ולכלות נפשו אל אין סוף ב"ה. וכן שם "ישראל" הם אומיות לי ראש, היינו שיש צי בחינת ראש, שהוא חלק אלוה ממעל המושרש בקרבו. אלא שכחו של עשו וחלקי הרע הטמונים בקרבנו, מכסים ומסתירים על נפשו האלהית, אבל בפעולה קטנה יש בכחו לעורר ולהגביר כח

נשמתו על כחו של עשו הטמון בקרבנו, ולשזר בתשובה שלימה.

38 **הקב"ה** יעזור, שקריאת פרשיות אלה תעורר את לבנו להציא הגאולה על ידי מעשיו, כאשר ציארנו עז כמה השתוקק יעקב אבינו להציא הגאולה השלימה תיכף ומיד, בזה ששלח המלאכים אל עשו. וכן בכל ימי חייו של יעקב, היתה כל עבודתו, להכין הדרך לבני ישראל עד סוף כל הדורות. כמו שמצינו בפרשה

בחיים הגשמיים מובן לכל אחד שצריכים להתפתח ולהתקדם בשלבים. תינוק לומד להתחפר, לשבת, לזחול, ואח"כ ללכת ולרוץ. כל שלב ושלב חשוב, וכל שלב לוקח זמן - אי אפשר לרלג על אחד מהשלבים. וזה נכון בכל תחום של התפתחות: מי שרוצה לנגן בכלי שיר, יודע שיש תהליך, ושהוא צריך להתקדם שלב אחר שלב. ברור לכל אחד שאי אפשר ללמוד לנגן בפסנתר ע"י רצון טוב בלבדו וזו תהליך שצריכים להשקיע בו כח הזמן, ולאט לאט מתקדמים למטרה.

איכ למה בעבודת ה' חושבים שיש קיצורי דרך? למה בעבודת ה' חושבים שנוכל לעלות לדרגות עליונות ברצון טוב בלבד?

גם בעבודת ה', התעוררות ורצון טוב לבדם - לא מספיקים! אנחנו לא יכולים לקפוץ לשום מדרגה - זה נגד הטבע. אדרבה צריכים להתקדם פסיעה אחר פסיעה, שלב אחר שלב, ואם מנסים לקפוץ - אולי נצליח לזמן קצר, אולי אפי' נרמה את עצמנו שהגענו לאיזו מדרגה - אבל זה רק טבעי שלאחר זמן קצר... ניפול!

הנסיין הכי גדול שלנו - אינו המקום להתחיל, אלא המטרה הסופית! ההתחלה צריכה להיות דבר קטן וקל שמתאים למצבנו הנוכחי.

מיסודות העבודה המוסרית לעבוד רק על מעשים קטנים, ולתת לעבודה לצמוח לאט לאט לעוד מעשים קטנים. אולי מעשים קטנים לא נותנים מיד את התחושה הטובה של עלייה - אבל יש בדרך הזאת חכמה גדולה, כי מעשים גדולים שמכבידים או לוחצים, גורמים לכוחות הנפש למרוד. למשל: מי שקובע לעצמו תענית דיבור, ירגיש למחרת שהוא מרבה יותר בדיבורים בטלים או אסורים. וכיודע לכל מי שניסה פעם לעשות דיאטה - אדם שכופה על עצמו ליום או יומיים לאכול רק כמות מצומצמת של אוכל, לאחר הייום יומיים, דווקא מוצא את עצמו אוכל הרבה יותר מהרגיל. הרב דסלר זצ"ל דימה את כח המרידה לקפיץ שלוחצים עליו עד הסוף, וכשמרמים ממנו הוא קופץ גבוה יותר ממה שהיה בתחילה. לעומת זאת, מעשים קטנים וקלים שמתאימים למצבנו הנוכחי - לא מכבידים ולא לוחצים - ובלי לעורר את כח המרידה, גורמים לתגובת שרשרת, ומקיינים לטובה על כל ההנהגה האדם.

מאיפה באה המחשבה הזאת: "מהיום אני כבר אתגבר על הנסיין הזה - אחת ולתמיד?" נדמה לי שגם היא באה מהיצר הרע!

ש ע ר ש נ י

בעולם זעיר אנו מוצאים את עצמנו כאן בכל הנוגע לשכר ולעונש. והלא פלא הוא: אנו רגילים כל כך להגדיל ולהאדיר את עולם התורה והמצוות - וכאשר אנו מגיעים לעולם המעשה, הכל תלוי במעשים קטנים דווקא! אך זוהי החכמה של בנין האדם. גם העולם הגדול אינו נבנה מגושים ענקיים אלא מאטומים כה זעירים שאין בכח העין להבחין אותם, וגופנו מורכב מתאים אשר רק במיקרוסקופ המגדיל פי מאה אלף יכולים לראותם. כן גם בנינו הרוחני של האדם: הוא מורכב ממעשים שאדם דש בעקביו, אם לטוב אם למוטב.

ידיעה זאת צריכה לחולל מהפכה במחשבתנו. כרגיל, אדם הרוצה לתקן את העולם חושב על שיטה החובקת זרועות עולם, או על אירגון עולמי לשלום או לצדק. הרוצה לתקן את עצמו חושב גם כן על מעשים גדולים וכבירים של חסדים או קדושה. אבל מעשים זעירים שאינם מכבידים כלל על האדם - אלו שלימות יכולה לצמוח מהם! אולם, האמת כך היא: דווקא ממעשים קטנים נבנה האדם. ונקח לנו ראייה מחכמת הרפואה: הכמות של חומר מרפא בתרופה אחת היא זעירה עד מאד, אולי מיליגרם. אם התרופה היתה מכילה כמות יותר גדולה, היא היתה מזיקה לאדם במקום לרפאותו, ואולי היתה אפילו ממיתה.

אותו; הרי מצאו כי רעלים מסוימים אשר בכמות יותר גדולה ממש מרעילים - אם נותנים אותם בכמות זעירה עד מאד יש להם השפעה מרפאת. בדיק כך הוא במעשה עבודה במידות. על כגון זה אמר הנביא: "כי מי בו ליום קטנות, והפסוק גומר: "עיני ה' המה משוטטים בכל הארץ" (זכרי' ד, י). עיני ה' המשוטטים בכל הארץ אינן מבוזות דבר קטן ברוחניות, ולכן גם אתם אל תבוזו מעשה קטן!

די בלימוד זה כשלעצמו. אך לנו יש עוד ענין גדול במעשים הקטנים: הם אינם מעוררים את כח המרידה! המקבל על עצמו איוה דבר גדול המכביד עליו - ברבות הימים הוא ירגיש היטב את כח המרידה ההולך ומתגבר עליו. אבל מעשה קטן שאינו מכביד כלל על האדם, אין בו כדי לעורר אותו. ויש לי על זה ציור מוחשי: אחר מלחמת יום הכפורים טסתי למצרים. בהגיע המטוס לתחום מצרים ראיתי שהוא מנמיך מאד, ממש כמה מטרים מעל לקרקע. חשבתי כי אולי חל איוה קלקול במנועים, ושאלתי מה קרה לו. אמרו לי כי עכשו אנו בתחום הראדאר המצרי. ולא כדאי שהוא יבחין במטוס יהודי. לכן הוא מנמיך טוס למטה מגובה הראדאר, כי הראדאר מבחין רק במטוס הטס למעלה מהגובה שלו. ובמטוס הטס מתחת לגובה אינו מבחין. והוא הציור: גם לכת המרידה יש "ראדאר", וגם הוא מבחין רק במעשים שהם מעל לגבהו, ובמעשים קטנים שהם מתחת לגבהו אינו מבחין...

זהו היסוד הראשון בעבודה המוסרית: אין לעסוק בשום אופן במעשים המכבידים עלינו. כל הדרכה מעשית שנציע בפרקים הבאים בע"ה תהיה במעשים קטנים. וצריך כל אחד לשפוט בעצמו מתי דבר אחד מכביד עליו ומתי יניח אותו. המתחיל בעבודה ישאל איך מעשים קטנים כאלה יכולים לנטוע בטבעו

והיפך הגמור הוא מדרך הרשע אשר אין לו זמן, ורוצה הוא לעלות את כל המדרגות בבת אחת. אין לו סבלנות לעבור את כל המדרגות כסדרן, ורוצה הוא להגיע מיד לתכלית.

זה, אם כן, גם יסוד החילוק והויכוח שהיה כאן בין יעקב לעשיו. עשיו רצה מיד לבוא לסוף העבודה ולתכליתה, ואמר לו יעקב שלא כך היא הדרך אלא "אתנחלה לאטי".

וידוע הפתגם שאומרים העולם, שהרשע רוצה להיות ברגע אחד או כמו פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן, או כהמן בן המדתא צורר כל היהודים. הוא אינו רוצה ואין לו סבלנות לעבור את דרך העבודה, רק רוצה להיות צדיק בפעם אחת.

ובשם הגאון החסיד מוילנא זצוק"ל מובא שאמר, שה'עולם' רוצים לדעת את כל השי"ס בעל-פה כלילה אחד, אבל גם באותו לילה רוצים הם לישון עד הבוקר... כי אכן כך היא דרך הרשעים שאינם רוצים לעמוד על כל מדרגה, ורוצים מיד להגיע להשגה שבדבר, היינו לזכות מיד במדרגות ובחוצאות של המצוות, ואינם יודעים שבכל דבר ודבר ישנו מהלך שלוקח הרבה זמן.

וידועים דברי האר"י הקדוש זצ"ל, שהצאן שיעקב היה רועה אותן, היו לאחר מכן לנשמות ישראל. בתחילה הם היו רק במדרגת דומם, התעלו לבחינת צומח, אחר כך התעלו לבחינת חי, אחר כך התעלו לבחינת קדושה, עד שנתעלו למדרגת נשמות ישראל. ויעקב היה רועה אותם כדי להעלותם ממדרגה למדרגה.

וזוה שאמר כאן יעקב לעשיו, שצריך הוא לנהל את הצאן שלו - היינו נשמות ישראל - לאט לאט. צריך הוא להעלותם ממדרגה למדרגה עד שיגמור לתקן אותם, ואז כשיגמר תיקונם תהא הגאולה שלימה, אבל עד אז אין מה למחר ולהזרוז בעבודה.

כי כשם שאי אפשר באמצע תשעת ירחי העיבור לבצע את הלידה, כי צריך הוולד להיות גמור בכל איבריו, אי אפשר לעשות ברית לפני שמונה ימים ולהיות בר מצווה לפני גיל שלוש עשרה, וכמו שאי אפשר לעשות כל יום פסח וסוכות, משום שכך תיקן הקב"ה את עולמו שכל

זמן וזמן יש לו התיקון שלו, ואי אפשר לערב דבר אחד בשני - כך אי אפשר למחר את הגאולה לפני גמר התיקון בשלימות.

אבל עשיו רצה לערב את הכל ביחד ולעשות את כל התיקונים בפעם אחת. לא היתה לו סבלנות לכל המהלך הזה.

אבל אנו יודעים שכעת נמצאים אנו באמצע התיקון, כל יום בונים עוד אבן, ועוד אבן ע"י המעשים טובים שעושים, עד אשר יתקן העולם בשלימות, ואז נזכה לגאולה השלימה.

רואים כאן דרך יסודית בעבודת ה'. יודע הצדיק שעבודת ה' איננה דבר שתופסים ועושים במהירות, אי אפשר לעלות את כל המדרגות בפעם אחת, אלא צריכים ללכת לאט לאט, מדרגה אחר מדרגה.

שיעורי חומש רצב

כאן מונח כל המהלך של יעקב אבינו, והוא - ההליכה באיטיות, כי התכלית שאנו רוצים להגיע אליה, תארך עד בוא המשיח, אי אפשר לחטוף קודם. שבת אפרים לא יכלו לחכות לקץ ויצאו ממצרים קודם הזמן והם מתו (סנהדרין צב, ב), כי קץ אי אפשר לחטוף, אלא צריך לחכות.